

Pārskats par konstatētajiem trūkumiem, kas saistīti ar bērnu bez pavadības tiesību nodrošināšanu izraidīšanas procedūrā.

- 1) Bāriņtiesai vienmēr ir jābūt sasniedzamai, lai pārstāvētu bērnu un piedalītos visās procesuālajās darbībās izraidīšanas procedūras ietvaros. Praksē ar to var būt problēmas, jo arī mums bija problemātiski sazināties ar Viļakas novada bāriņtiesu.
- 2) Bāriņtiesai ir problēmas ar saziņu ar nepilngadīgo, ja nepārvalda valodu, kurā nepilngadīgais runā. Tulks, kuru nodrošina Valsts robežsardze (turpmāk – VR), bāriņtiesai ne vienmēr ir pieejams, ja sarunu ar bērnu nepieciešams veikt pēc bāriņtiesas iniciatīvas.
- 3) Bāriņtiesai trūkst zināšanu par kultūras īpatnībām, līdz ar to ir grūtības veidot komunikāciju un uzticības attiecības ar citai kultūrai piederīgu bērnu.
- 4) Bāriņtiesai ir jāizrāda aktīva interese par bērnu, lai nodrošinātu pilnvērtīgu viņa tiesību un interešu aizsardzību, t.sk. organizējot un vadot personisku interviju, skaidrojot bērnam viņam draudzīgā un saprotama valodā viņa tiesības, noskaidrojot iespējamās sūdzības, lūgumus, informējot viņu par likumisko pārstāvi un viņa lomu, iespējām sazināties ar likumisko pārstāvi, tiesībām pieprasīt patvērumu, pārsūdzēt lēmumus, ja tas ir bērna interesēs, tiesībām sazināties ar radniekiem, tiesībām saņemt palīdzību, ja fakti liecina par bērna iesaistīšanu cilvēktirdzniecībā u.c. T.sk., bāriņtiesai jānoskaidro bērna uzturēšanas apstākļi Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrā Daugavpilī, patvēruma izmitināšanas centrā Muceniekos, bērnu aprūpes iestādē vai krīzes centrā – kā notiek saziņa ar bērnu, kā bērns var īstenot savas tiesības sazināties ar radniekiem, likumisko pārstāvi, kā bērns var īstenot citas savas tiesības (piemēram, veselības aprūpe, izglītība) un pavadīt brīvo laiku. Daugavpils pilsētas bāriņtiesa informēja, ka personisko interviju ar bērnu neveic, jo neviens to neapmaksā, bāriņtiesa piedalās intervijā tikai kopā ar VR darbiniekiem. Jābūt apmācībai veikt personisko interviju.
- 5) Bāriņtiesas darbinieka darba pienākumu pildīšana ārpus bāriņtiesas darba laika un tās apmaksā, ka arī funkciju veikšana saistībā ar nepilngadīgā ārzemnieka tiesību nodrošināšanu, kas pašvaldībai var radīt papildu izdevumus. Praksē ar to var būt problēmas, jo nepilngadīgā ārzemnieka tiesību nodrošināšana izraidīšanas procedūrā ir valsts pienākums saskaņā ar starptautiskajiem dokumentiem, VR, IeM tiek piešķirti naudas līdzekļi šo saistību pildīšanai. Savukārt bāriņtiesas (pašvaldības) budžeta iespējas ir ierobežotas, lai gan tai jāīsteno bērnu tiesību aizsardzība. Daugavpils pašvaldība bāriņtiesas darbinieka darbu apmaksā līdzīgi, kā tas būtu veikts, pildot bāriņtiesas funkcijas un organizējot reidus uz nelabvēlīgajām ģimenēm.
- 6) Praksē pret nepilngadīgo ārzemnieku par nelikumīgu robežas šķērsošanu var būt uzsākta administratīvā pārkāpuma lieta vai kriminālprocess. Nav saprotams ar

kādu mērķi un kādā veidā būs iespējams izpildīt uzlikto sodu, ja nepilngadīgais tiks izraidīts. Bāriņtiesai pienācīgi jāpārstāv bērns šajos procesos.

- 7) Vadlīnijas satur norādi, ka nepilngadīgajam ārzemniekam bez pavadības jebkurā procedūrā, t.sk. izraidīšanas procedūrā, ir tiesības pieteikties brīvprātīgās atgriešanas un reintegrācijas atbalsta programmai, kuru nodrošina Starptautiskās Migrācijas organizācija. Ņemot vērā bērna vecumu un briedumu, kā valsts atbildību par nepilngadīgo ārzemnieku, nepilngadīgajam ne vienmēr būs iespējams piedalīties šajā programmā. Praksē to praktiski neizmanto.
- 8) Izraidāmajam nepilngadīgajam paredzēts izmaksāt vienu reizi naudas summu 30 eiro apmērā ēdināšanai un transporta izdevumu segšanai. Paredzēto naudas summu izsniedz viņa likumīgajam pārstāvim. Taču praksē likumiskais pārstāvis faktiskajā izraidīšanā faktiski nepiedalās. Nav saprotams, ko darīt, ja izraidīšana nenotiek, t.i. pēdējā brīdī tiek atcelts avioreiss, iestājas nepārvaramā vara u.c. Zanda konstatēja, ka var būt problēma, kas saistīta ar nepilngadīgā ēdināšanu laikā, kad bērnu nogādā no Daugavpils uz Rīgas lidostu.
- 9) Vadlīnijās (20-21 lpp.) ir ietverta informācija par nepilngadīgā tiesībām iegūt izglītību valsts valodā atbilstoši Izglītības likuma 3.panta trešajai daļai, taču praksē neviens izraidāmais nepilngadīgais šīs tiesības nevar īstenot, jo nav noteikta izglītības nodrošināšanas kārtība. Izglītības iegūšanas iespēja garantēta tikai patvēruma meklētājiem – jautājumu risina 3 mēnešu laikā no iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu saņemšanas VR. PMLP vai VR rakstiski informē IZM. Vadlīnijās ir atsauce uz MK noteikumiem Nr.707, kuros regulējums ir novecojis un neatbilst faktiskajai informācijai. Piemēram, ir informācija pat to, ka bērns var būt ievietots Valsts policijas Nepilngadīgo profilakses centrā, audzināšanas iestādē. Tas ievieš neskaidrības vadlīniju lietotājiem.
- 10) Praksē nereti ir gadījumi, kad, izpildot lēmumu par piespiedu izraidīšanu, nepilngadīgā nodošana ģimenes loceklim vai pārstāvim, kas ir atbildīgs par bērna tiesību aizsardzību, rūpīgi netiek pārbaudīta, līdz ar to bērna nogādāšana atpakaļ izcelsmes valstī var radīt risku bērna drošībai un tiesībām. Bāriņtiesai sadarbībā ar VR ir jānoskaidro, kam tiks nodots bērns izcelsmes valstī, kā arī būtu jāpārlicinās, vai tas tiek nodrošināts faktiski.
- 11) Tiesības saņemt sociālo rehabilitāciju kā vardarbībā cietušajam vai cilvēktirdzniecības upurim. Praksē var būt grūtības identificēt bērnu – cilvēktirdzniecības upuri, tādēļ nepieciešams pievērst rūpīgu uzmanību visiem apstākļiem un bērna sniegtajai informācijai, nepieciešamības gadījumā ir jākonsultējas ar “Marta” un “Droša māja”, kā arī jāiesaistās jautājumā par rehabilitācijas pakalpojuma nodrošināšanu bērnam.